

permițându-le să joace teatru. Ce rost are teatru? Îl face pe individ să privească lumea din unghiul altei identități, cu ochii altui om și ai altor oameni, deci îl umanizează. (Empiric, aspectul acesta n-a fost niciodată demonstrat. Teoretic, însă, e o temă frumoasă.) Când teatru ca motiv se anunță a fi tratat în teatru, se recomandă spectatorului, nu întotdeauna, dar destul de des, să se păzească. Să se aștepte la orice. În jocul de-a convenția teatrală și de-a spargerea convenției, spectatorul cade de obicei victimă. Vin actorii peste el, îl calcă, îl pipăie, îl întreabă, îl giugulesc și-l tachinează, sau, cum se spune în termeni de estetică teatrală, îl fac să *participe*. Îl trezesc din amorțeala lui burgheză, chipurile contemplativă, pe care omul de teatru o detestă. La fel cum personajele trec pragul dintre teatru și teatru (viață), tot așa și actorii urmează să treacă din scenă în spațiul spectator. Au făcut-o și actorii lui Andrei Șerban. Iată-i împânzind o jumătate din sala mare a Teatrului Național, semănând groază printre atât de crispații, de lipsiții de spontaneitate, printre atât de inhibații și de cufundații în prejudecăți spectatori. Actorii nu primesc în schimb decât zâmbete jenate, îmbujorări penibile, încuviințări silnice, spre deliciul celeilalte jumătăți de sală, deși și aceasta stă sub amenințare. La trei rânduri în fața mea, Cerasela Stan, draga de ea, în rolul unei borfașe sugubețe, cuprinsă de o furie veselă, face un salt nebunesc de un metru în aer și aterizează în brațele unui bărbat pe care-l și îmbrățișează și-l sărută, îl ciufulește și-l mușcă de ureche, provocând o undă de șoc în toată sala. Omul din scaun n-a apucat să schițeze nici un gest. Tânăr, cu

ochelari, corect îmbrăcat, de viitor. Întâmplarea face să fi aflat că a rămas cu un sindrom ciudat în urma aceluși șoc de emoție. Cam peste doi ani, Cerasela Stan a ajuns la Paris pentru a se opera de noduli pe corzile vocale. Apoi a dispărut undeva, mai departe în lume. Am sentimentul foarte clar că Cerasela și-a găsit un fel de liman în brațele ceva mai puțin perplexe ale unui australian.

Am căzut vai mie, în șancălanie. Vă spun, totuși, că atunci când am văzut-o pe Cerasela – la care atât de mult țin – pregătindu-se să sară asupra bietului om, acolo, printre noi, spectatorii, mi-am zis: "Nu. Nu se poate să facă așa ceva Cerasela. Actriță așa minunată". Am suferit puțin pentru ea atunci, o clipă, și îmi vine să cred că lucrul acesta a contat. Pentru că în viața de zi cu zi e nepoliticos să *joci teatru*, adică să te fandosești, să faci pe nebunul, dimpotrivă, în teatru, actorii – de meserie fiind actorii – au impresia că e dreptul lor să *joace teatru* cu spectatorii. Să-i măgulească și să-i sperie cu descinderile numai până la o suflare distanță. Dar nu le șade frumos. Își pierd aura, și încă nu-i foarte grav. Mai rău este orgoliul lor de a-și risca de bunăvoie aura. De aici, ispita de a aluneca din ficțiunea dramatică în realitatea imediată sub aceeași "mască", din teatru în viață, dar... fatală iluzie de apreciere: viața e mai iute decât teatru și nu invers!

4. Dacă ar fi așa cum spun eu, atunci ar însemna că Pirandello e un focar sigur de dezastre personale pentru actorii care se încumetă să-i aducă textele în scenă. S-a montat și se montează încă mult texte de Pirandello la noi, ceea ce întărește imaginea unui teatru românesc preocupat ca

niciodată altcândva de relația înscenare-viață (manipulare-adevăr sau iluzie-realitate). Nu cunosc nici un detaliu despre spectacolele Pirandello. Se poate ca, în acest caz, teoria mea să nu-și găsească suport. E și normal: autorul ia asupra lui tot păcatul.

5. Am scris acum câteva vreme un text despre expresionismul teatral și am strâns toată demonstrația în jurul sintagmei: stigmat interior. Expresia aceasta mi-a lunecat în minte ca pe un unt de vorbe din amintirea mea de lector și auditor inegal de vorbe, sau s-a născut pur și simplu, indiferentă, insolentă. Ideea nu e rea deloc. Spectacolele expresioniste aduc în scenă personaje purtătoare de stigmat interior, obsedate de mântuirea sufletului lor, de transfigurare. Pentru societatea românească de după 1989, stigmatul interior expresionist este proiecția idealizată a atât de râvnitei revoluții interioare, transfiguratoare pentru fiecare individ în parte. Vorbeam acolo despre societate, despre politică, despre vinovăția pactului cu istoria și totul se învârtea în jurul acestui stigmat interior care ordona speculațiunea uneori chiar credibil.

Îmi place sintagma: stigmat interior. Uneori chiar credibil.

Da, dar nu poți atârna realul în cui. Trebuie să fii mai puternic decât cuvintele care te vizitează. Vorba spusă pe neștiute se întoarce și-ți arată puterea ei înzecită. Nu poți atârna realul în cui nici când joci teatru inteligenței tale, doldora de cuvinte și de reprezentări, pe foaia de hârtie.

Sebastian-Vlad Popa

sf

flash

Martori mincinoși

Cunoașterea trecutului nu este doar un imperativ moral al vieții politice, ea devine o necesitate pentru toate segmentele vieții publice. Există martori mincinoși oarecum inocenți: de câte ori se reia un text clasic, auzi la ieșirea din sală că, degeaba, "nu e ca spectacolul de atunci". Când întorci capul, vezi că nostalgicul, chiar dacă era născut la data spectacolului invocat, nu avea, vai, vârsta competențelor critice. Dar nostalgia "dă bine"; e lirică, neverificabilă și cultă. Există însă și falsificatori interesați: mutând ușor accentele, înlocuind un nume cu altul, deplasând data unei premiere sau

a unui premiu, se redimensionează o glorie și se reconstruiește un caracter.

Nu tot ce s-a creat în anii dictaturii a fost un compromis cu o orânduire criminală, tot așa cum nu totul a fost "rezistență prin cultură".

Asociația criticilor care își va propune un efort consecvent pentru ordonarea datelor și analiza trecutului va avea tot dreptul s-o privească de sus pe cealaltă.

M.B.